

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Тимченко Юлія Олександрівна

к.е.н., Ph.D, доцент Сергієнко Олена Андріанівна

ДВНЗ «Університет банківської справи» Харківський навчально-
науковий інститут

В умовах ринкових відносин підприємство повинне прагнути якщо не до одержання максимального прибутку, то принаймні до того обсягу прибутку, що дозволяв би йому не тільки міцно утримувати свої позиції на ринку збуту товарів і надання послуг, але і забезпечувати динамічний розвиток його виробництва в умовах конкуренції.

На сьогодні не існує єдиного загальноприйнятого показника прибутковості підприємства, тому при розрахунках у чисельнику формули може бути валовий, балансовий, операційний, чистий прибуток, у знаменнику – середні показники загального капіталу (загальні активи), основного капіталу (довгострокові активи), оборотного капіталу (поточні активи)

Деякі автори пропонують вимірювати прибутковість підприємства з різних позицій відповідно до інтересів учасників економічного процесу, ринкового обміну. Для цього основні показники прибутковості об'єднують в такі групи: показники прибутковості капіталу (активів), продажів, витрат виробництва [4]. Натомість Мочерний ототожнює прибутковість підприємства з нормою прибутку: відношенням річного прибутку до авансованого капіталу, що виражає наступна формула:

$$p' = \frac{p}{c + v} \times 100\% \quad (1)$$

де: p' – норма прибутку; p – маса прибутку; $c + v$ – авансований капітал. У формулі (1) маса прибутку є абсолютним показником кількісного визначення прибутку, капіталу. Таким чином, на практиці широко використовується велика кількість показників прибутковості підприємства, сукупність яких всебічно відбиває ефективність операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства.

Проте, систематизувавши існуючі методичні підходи, слід відзначити, що вони тим чи іншим чином відображають традиційну методологію аналізу показників прибутковості, яка була запропонована більше 100 років тому фінансовими менеджерами фірми "Du pont" [3].

Спочатку модель виражала залежність рентабельності активів (ROA) від прибутковості продажів (NPM) і ресурсовіддачі (TAT), і мала наступний вигляд [1].:

$$ROA = NPM \times TAT \quad (2)$$

Надалі ця модель була розгорнена в модифіковану факторну модель, представлену у вигляді деревовидної структури, у вершині якої знаходиться показник прибутковості власного капіталу. Основна відмінність цих моделей полягає в більш детальному виділенні факторів і зміні пріоритетів щодо результативного показника. Удосконалена модель виражає наступну залежність[2]:

$$ROE = NPM \times RO \times FD \quad (3)$$

$$\text{або } \frac{P_n}{E} = \frac{P_n}{S} \times \frac{S}{A} \times \frac{A}{E} \quad (4)$$

де P_n - чистий прибуток; A - сума активів організації; S - (обсяг виробництва) виручка від реалізації; E - власний капітал.

З представленої моделі видно, що рентабельність власного капіталу залежить від трьох факторів: рентабельності продажів, оборотності активів і структури авансованого капіталу. Важливість виділених факторів пояснюється тим, що вони в певному значенні узагальнюють всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства в динаміці за основними показниками.

Таким чином, представлена модель оцінки складових прибутковості може бути використана для порівняльного аналізу. Виходячи з формули (3) регулювати прибутковість власного капіталу (підприємства) можна, використовуючи три фактори. Так, при низькій швидкості обороту активів, збільшити їх прибутковість можна за рахунок зростання цін або зниження собівартості продукції. При низькій прибутковості реалізації слід збільшувати швидкість обороту капіталу підприємства. Виходячи з наведених формул стратегія регулювання рівня прибутковості полягає в декомпозиції складових та управління локальними показниками.

Список використаних джерел:

1. Бланк И.А. Управление прибылью. – К.: «Ника-Центр», 1998. – 544 с.
2. Хрущ Н., Приступа Л. Аналіз та оцінка рівня прибутковості фінансових ресурсів підприємства // Еко- номіст. – 2007. – № 7. – С.28-31.
3. Ищенко Е. Прибыль как критерий эффективности функционирования предприятия // Экономист. – 2005. – №8. – С.90-92.
4. Хмелевський О. Оцінка якості прибутковості в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємств машинобудування // Економіст. – 2008. – №3. – С.50-53